

Broj: 03-676/23-4
Podgorica, 29.12.2023. godine
DŠ/DŠ

Na osnovu 41 Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore («Službeni list CG», broj 42/11 i 32/14), a nakon završetka ispitnog postupka po pritužbi XX, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, daje

MIŠLJENJE

I Uvod

Po obraćanju XX u vezi postupanja nadležnih organa u odnosu na složene probleme njegove porodice i ostvarivanja kontakta sa djecom, Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak. U pritužbi se, između ostalog, navodi: da XX i XZ imaju dvoje djece; da je brak između njih razveden presudom Osnovnog suda u Baru P.br.163/16 od 4.7.2016 te da su djeca povjerena na brigu, vaspitavanje i izdržavanje majci, a način održavanja kontakta sa ocem je uređen presudom; da su se u međuvremenu okolnosti mijenjale te je pred Osnovnim sudom u Baru XX inicirao postupak za izmjenu odluke o vršenju roditeljskog prava P.br.224/22; da je otac veoma motivisan i njeguje lijep odnos sa djecom te se njihovim odrastanjem javila potreba za kontaktom u većoj mjeri u odnosu na vrijeme koje je predviđeno prvobitnom presudom; da su se javile potrebe za učestvovanjem u određenim sportskim i porodičnim aktivnostima i sl; da majka nema razumijevanja te djeci dozvoljava kontakt samo u granicama koje su utvrđene presudom; da se djeci onemogućava kontakt sa primarnom porodicom XX (majka i sestra); da djeca jasno izražavaju volju da bi željela da više vremena provode sa ocem i da žele da sa njim žive; da je u postupku radi izmjene odluke P.br.225/25 Centra za socijalni rad Bar zaključio da izmjena odluke o povjeravanju u datim okolnostima nije utemeljena; da se XZ vjenčala te je u drugom stanju sa partnerom koji živi u Podgorici, a Centar za socijalni rad tu okolnost nije cijenio prilikom razmatranja predloga za izmjenu odluke; da je zbog zanemarivanja ovako bitnih okolnosti XX tražio izuzeće predstavnika Centra, 5.5.2023.god, pod pretpostavkom da ili nije dobro obavljen razgovor sa parničnim stranama ili je namjerno propuštena ova važna okolnost koja u mnogome može uticati na okolnosti; da se predstavnica Centra nije pojavila na dva ročišta zakazana pred osnovnim sudom u Baru i to 5.5.2023. god i 11.7.2023.god, a da Centar nije obezbijedio drugog predstavnika što je nemarno s obzirom na načelo hitnosti u sporovima koji se odnose na djecu i njihove interese; da je 5.5.2023.godine podnesen Predlog za određivanje privremene mjere za preuzimanje starateljstva nad djecom od strane oca do pravosnažnog okončanja a da sud nije na isti odgovorio; da je sud takođe odbio predlog za saslušanje djece te nije dozvolio da se djeca izjasne u odnosu na pitanja koja ih se direktno tiču.

II Ispitni postupak

Zaštitnik je zatražio izjašnjenje od JU Centra za socijalni rad Bar. U izjašnjenju Centra br. 0103-5575, se navodi: da je Centar za socijalni rad u Baru sa porodičnom problematikom porodice upoznat od 2016.godine kada su supružnici donijeli odluku da prekinu zajednički život, te je od strane Osnovnog suda u Baru stigao zahtjev za dostavljanjem nalaza i mišljenja u postupku povjeravanja mal. djece; da su presudom Osnovnog suda u Baru P.br.163/16 djeca povjereni majci na dalju brigu i staranje, a sa ocem su uređeni kontakti na način što će mal. djeca boraviti kod oca svakog vikenda i to od subote od 10.00h do nedelje do 10,00h, kao i za vrijeme zimskog odmora 10 dana neprikidno, a za vrijeme ljetnjeg odmora 30 dana neprekidno; da je Centar za socijalni rad u februaru 2022. godine dobio obavještenje Odjeljenja bezbjednosti Bar, a vezano je za prijavu XX koji navodi da majka XZ nije htjela da mu po pravosnažnoj presudi damal. djecuza vikend. Na ove okolnosti stručni radnici su obavili savjetodavni razgovor sa majkom; da se u junu 2022 godine, pismenim putem Centru obratio otac XX tražeći razgovor, zbog nesuglasica kojih ima sa bivšom suprugom, a odnosi se na održavanje kontakta sa mal. djecom tokom ljetnjeg raspusta. Tom prilikom je obavljen savjetodavni razgovor sa X, te je objašnjeno kako i na koji način ostvaruje kontakte sa svojom djecom posebno u dijelu koji se odnosi na zimski i ljetnji raspust; da Centar u septembru 2022 godine, od strane Osnovnog suda u Baru dobija zahtjev da obave opservaciju roditelja i djece, kao i da daju predlog kojoj od stranki povjeriti mal.djecu, odnosno urediti kontakt viđanja djece sa roditeljem kome nisu djeca povjerena jer je u toku postupak tužioca XX iz Bara, protiv tužene XZ iz Bara, radi izmjene odluke o vršenju roditeljskog prava i održavanju kontakata sa djecom, kako je to bilo uređeno presudom P.br.163/16; da je tom prilikom, sproveden ponovni postupak koji uključuje dijagnostički intervju sa roditeljima XX i XZ, te i dva razgovora sa mal. X I X u prostorijama Centra. a povodom postupka koji je otac pokrenuo pred Osnovnim sudom u Baru; da su djeca došla u pratnji oba roditelja, a u toku razgovora i ponovnog pokretanja postupka djeca su pokazivala znake blage anksioznosti govoreći o razvodu roditelja, kao i novonastalnim okolnostima zbog kojeg je otac podnio sudu postupak za izmjenu odluke o povjeravanju; da su tada dječaci isticali da ne provode dovoljno vremena sa ocem, obzirom da pravosnažnom presudom samo jednu noć spavaju kod njega, a željeli bi da to bude češće. Takođe, oba dječaka su tom prilikom navodila da sa oba roditelja imaju dobar odnos, da vole da provode vrijeme i sa mamom i sa tatom, te se stekao utisak da je njihov odnos sa roditeljima topao i prožet ljubavlju, da se prilikom razgovora sa djecom stekao se utisak da otac ima popustljiv vaspitni stil prema dječacima, dok kod majke preovladava autoritativni roditeljski vaspitni stil; da je Centar predložio Osnovnom sudu u Baru u postupku izmjene odluke o povjeravanju dostavljanjem nalaza i mišljenja Broj:0103-3870 od 28.11.2023. godine, da se prilikom obavljenih razgovora sa djecom nije stekao uvid da se majka o njima ne stara adekvatno, naprotiv, sa njom imaju veoma dobar i podržavajući odnos, ali takođe žele da provode više vremena sa ocem, te cijeneći prije svega potrebe djece, kao najadekvatniji model održavanja ličnih odnosa mal. djece sa ocem Organ starateljstva predložio je održavanje kontakta sa ocem od petka od 17,00 časova do nedelje do 17,00 časova, uključujući državne, vjerske praznike, rođendane, kao i zimske i ljetnje raspuste naizmjenično sa drugim roditeljem. Ovim predlogom Organ starateljstva uvažio je želju djece, da u odnosu na prvobitnu presudu Osnovnog suda u Baru, dječaci više vremena provode kod oca; da je od Osnovnog suda u Baru u februaru 2023.godine zaprimljen zahtjev kojim se traži da se Centar izjasni da li su djeca sposobna da daju iskaz pred ovim sudom u pogledu načina povjeravanja jednom od roditelja, odnosno ostvarivanja kontakta sa drugim roditeljem; da je organ starateljstva mišljenja da u tom trenutku djeca ne trebaju da svjedoče u ovom postupku, pozivajući se na činjenicu da je Centar sa djecom dva puta obavljao razgovor, gdje su jasno iskazali svoje želje, te da je stručni tim za djecu i mlade mišljenja, a uzimajući u obzir njihov uzrast, emocionalnu i socijalnu zrelost dječaka sposobna da shvate značaj svjedočenja, međutim kako je u pitanju osjetljiva tema, tj sukob i neslaganje dva roditelja, a kako je praksa pokazala da djeca ne treba da budu akteri u sukobu dva roditelja, jer se time razvija plodno tlo za neslaganje djece i roditelja protiv koga treba da svjedoče; da centar nije informisan o činjenici da je XZ zasnovala novu bračnu ili vanbračnu zajednicu, te je u drugom stanju sa partnerom koji živi u Podgorici; da je voditelj slučaja uredno obavijestio sud da ista nije u mogućnosti da se odazove na ročište zbog godišnjeg odmora u

tom periodu i to za 05.05.2023. godine a da je dana 11.07.2023.godine, voditelj slučaja bila spremna da se pojavi na zakazanom ročištu, ali je istog dana, samo sat vremena ranije imala zakazano drugo ročište, za drugu porodicu, takođe u Osnovnom sudu u Baru, a koje neplanirano potrajalo duže, te nije uspjela stići na raspravu. Iz ovog razloga Centar nije odredio drugog stručnog radnika, jer se nije moglo predvidjeti da će prethodno ročište potrajati toliko dugo.

Osnovni sud u Baru je dostavio izjašnjenje Zaštitniku IV-1 Su. br.15/23 u kojem se, između ostalog, navodi: da je postupak pred Osnovnim sudom u Baru P br.224/22 okončan presudom od 15.11.2023.godine ; da je po izjavljenoj žalbi predmet u radu pred Višim sudom u Podgorici.

III Utvrđene činjenice

4. Na osnovu pritužbe i dostavljenog izjašnjenja Zaštitnik je utvrdio sledeće činjenice:

- Da XX i XZ imaju dvoje djece QQ (2008) i QW (2009);
- da je brak između njih razveden presudom Osnovnog suda u Baru P.br.163/16 od 4.7.2016 te da su djeca povjerena na brigu, vaspitavanje i izdržavanje majci, a način održavanja kontakta sa ocem je uređen presudom;
- da je pred Osnovnim sudom u Baru XX inicirao postupak za izmjenu odluke o vršenju roditeljskog prava P.br.224/22;
- da je Centar predložio Osnovnom sudu u Baru u postupku izmjene odluke o povjeravanju dostavljanjem nalaza i mišljenja predložio održavanje kontakta sa ocem od petka od 17,00 časova do nedelje do 17,00 časova, uključujući državne, vjerske praznike, rođendane, kao i zimske i ljetnje raspuste naizmjenično sa drugim roditeljem;
- da je ovim predlogom Organ starateljstva uvažio želju djece, da u odnosu na prvobitnu presudu Osnovnog suda u Baru, dječaci više vremena provode kod oca;
- da je od Osnovnog suda u Baru zaprimljen zahtjev kojim se traži da se Centar izjasni da li su djeca sposobna da daju iskaz pred ovim sudom u pogledu načina povjeravanja jednom od roditelja, odnosno ostvarivanja kontakta sa drugim roditeljem;
- da je organ starateljstva mišljenja da u tom trenutku djeca ne trebaju da svjedoče u ovom postupku, pozivajući se na činjenicu da je Centar sa djecom dva puta obavljao razgovor, gdje su jasno iskazali svoje želje;
- da predstavnici Centra za socijalni rad nisu upoznati sa promjenom životnih okolnosti majke XZ;
- da se predstavnici Centra za socijalni rad nisu pojavili na dva zakazana ročišta u odnosu na postupak za izmjene odluke o starateljstvu;
- da je postupak pred Osnovnim sudom u Baru P br.224/22 okončan presudom od 15.11.2023.godine;
- da je po izjavljenoj žalbi predmet u radu pred Višim sudom u Podgorici.

IV Relevantni propisi

a) Domaće pravo

Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br.1/7) utvrđeno je:

Dijete uživa prava i slobode primjerno njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe."(Član 74)

„Članovi porodice dužni su da se uzajamno poštuju, pomažu i izdržavaju u skladu sa ovim zakonom. Roditelji imaju jednaka prava i dužnosti prema svojoj djeci i odgovorni su za podizanje, vaspitanje i osposobljavanje djece za samostalan život, zaštitu njihovih interesa i dobrobiti.“ (član 4)

„Dijete je svako lice do navršenih 18 godina života.

Prava djeteta su nedjeljiva, uzajamno povezana i cjelovito se ostvaruju.

Država je dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije.

Svako je dužan da obavijesti centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva) o povredi prava djeteta za koju sazna.

Mjere kojima se zadire u porodični život dopuštene su samo ako se zaštita članova porodice ne može obezbijediti na manje restriktivan način, pružanjem usluga socijalne i dječje zaštite.

U ostvarivanju, unapređivanju i zaštiti prava djeteta nadležni organi, ustanove, javne službe i pojedinci dužni su da međusobno sarađuju.“ (Član 5)

„Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta.

Najbolji interes djeteta ima prioritet i utvrđuje se polazeći od:

- prava djeteta;
- mišljenja i želje djeteta;
- uzrasta, razvojnih sposobnosti i drugih ličnih svojstava djeteta;
- potrebe zaštite života i zdravlja djeteta;
- potrebe osiguranja bezbjednosti djeteta;
- potrebe fizičkog, emocionalog, obrazovnog, socijalnog i drugog razvoja djeteta;
- prethodnog iskustva i okolnosti u kojima dijete živi;
- potrebe očuvanja stabilnosti i kontinuiteta odnosa sa roditeljima, porodicom i sredinom iz koje dijete potiče ili u kojoj boravi i uticaja promjene sredine;
- kvaliteta odnosa koje je dijete uspostavilo sa roditeljima, članovima porodice ili drugim licima i neposrednih i dugoročnih posljedica održavanja tih odnosa;
- potrebe očuvanja porodičnih odnosa, a naročito odnosa sa braćom i sestrama;
- uticaja odvajanja od roditelja, drugih članova porodice, a naročito od braće i sestara;
- potrebe očuvanja ličnog i porodičnog identiteta;
- kulturne, nacionalne, etničke, vjerske i jezičke pripadnosti, odnosno porijekla djeteta; i
- drugih okolnosti i stanja koja mogu da utiču na dobrobit djeteta.“ (Član 5b)

„Prava i dužnosti roditelja i drugih srodnika prema djeci, kao i prava i dužnosti djece prema roditeljima i srodnicima jednaka su, bez obzira da li su djeca rođena u braku ili van braka.“ (Član 6)

„Za pružanje stručne pomoći i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova porodice, za rješavanje sporova između članova porodice, kao i u svim slučajevima poremećenih porodičnih odnosa nadležan je organ starateljstva, sud i lice ovlašćeno za posredovanje.“ (čl. 14)

“Dijete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi.

Pravo djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu djeteta.

Sud može donijeti odluku o ograničavanju prava djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi ako postoje razlozi za ograničenje ili lišenje roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.” (član 63)

“Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti o održavanju ličnih odnosa sa roditeljem sa kojim ne živi.

U slučaju spora u pogledu održavanja ličnih odnosa djeteta iz stava 1 ovog člana sa roditeljem sa kojim ne živi, sud je dužan da uredi način održavanja ličnih odnosa u skladu sa željom djeteta, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.” (član 63a)

“ Prilikom preduzimanja procesnih radnji, sud će voditi računa da protok vremena ne dovede do štetnih posljedica po odnose između djeteta i roditelja koji ne živi sa djetetom. Organ starateljstva dužan je da roditeljima pruža odgovarajuće oblike pomoći i podrške i preduzima potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta, a na osnovu neposrednog saznanja ili obavještenja.” (čl. 80/1)

Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti (“Sl. list CG”, br. 27/13, 01/15, ...01/17)

Savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge obuhvataju:

savjetovanje, terapiju, medijaciju, SOS telefon i druge usluge s ciljem prevazilaženja kriznih situacija i unaprjeđivanja porodičnih odnosa. (član 63)

Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore (“Sl. list CG” br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (član 41/1)

b) Međunarodno pravo

Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda utvrđeno je:

Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih. (član 8)

Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

1. U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

2. Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere. (Član 3. stav 1 i 2)

Države-potpisnice će poštovati pravo djeteta koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja da održava lične veze i neposredni dodir s oba roditelja redovno, osim kada je to suprotno interesima djeteta. (član 9/3)

Strane ugovornice će obezbijediti djetetu koje je sposobno da formira svoje sopstveno mišljenje, pravo slobodnog izražavanja tog mišljenja o svim pitanjima koja se tiču djeteta, s tim što se mišljenju djeteta posvećuje dužna pažnja u skladu s godinama života i zrelošću djeteta.

U tom cilju, djetetu će posebno biti pružena mogućnost da bude saslušano u svim sudskim i administrativnim postupcima koji se tiču djeteta, bilo neposredno ili preko zastupnika ili odgovarajućeg organa, na način koji je u skladu s procesnim pravilima nacionalnog zakona. (član 12)

V ZAKLJUČNA OCJENA

Imajući u vidu rezultate ispitnog postupka Zaštitnik ljudskih prava i sloboda smatra da, i pored preduzimanja određenih radnji i mjera, u cilju uspostavljanja odnosa između roditelja i djeteta sa kojim roditelj ne živi u dugom vremenskom periodu nisu postignuti rezultati, čime su povrijeđena prava dječaka QQ i QY.

Prema rezultatima ispitnog postupka Zaštitnika, nadležni Centar za socijalni rad u veoma dugom vremenskom periodu nije sproveo radnje i mjere iz svoje nadležnosti i procijenio okolnosti u kojima žive oba roditeljs kao i oklnosti u kojima žive dječaci. Zaštitnik smatra da protok vremena u ovakvim situacijama utiče na život djeteta, kao i na procjenu njihovih potreba, a samim tim i najboljeg interesa. Zaštitnik nije na osnovu dostavljenih izjašnjenja stekao utisak da li roditelji u konkretnom slučaju sprečavaju održavanje redovnih kontakata djeteta sa drugim roditeljem, ali je očigledno da se djeci procesom odrastanja mijenjaju i potrebe, a i sposobnost da razumiju situaciju. Centar za socijalni rad se u konkretnom slučaju odazvao zahtjevima roditelja. Roditelji moraju uz pomoć organa starateljstva razumjeti, prihvatiti i unaprijediti svoje kompetencije i roditeljske dužnosti, kako bi se izbjeglo da u budućnosti koriste nesuglasice i konfliktno situacije u cilju ostvarivanja ličnih interesa, što može lako dovesti do manipulacije i instruisanja djece/djeteta protiv drugog roditelja. U konkretnom slučaju centar je nekoliko puta savjetodavno reagovao i prilikom opservacija obavljao razgovore i sa dječacima kojih se predmetni spor direktno tiče.

Međunarodnim i nacionalnim propisima koja se odnose na djecu, propisano je da je ostvarivanje najboljeg interesa djeteta vodeće načelo u svim postupcima koji se tiču djece i da djeca uživaju posebnu zaštitu. Konvencija o pravima djeteta obavezuje državu da obezbijedi odgovarajuću brigu o djetetu u slučaju kada roditelji/staratelji to ne čine na odgovarajući način. Prema Porodičnom zakonu Centri za socijalni rad su određeni kao organi starateljstva, čija je dužnost da roditeljima pružaju odgovarajuće oblike pomoći i podrške i preduzimaju potrebne mjere u cilju ostvarivanja najboljeg interesa djeteta. Organ starateljstva je obavezan da vrši nadzor nad vršenjem roditeljskog prava i da roditeljima ukaže na greške i propuste u vaspitanju i podizanju djece, takođe je dužan da sudu podnese predlog za ograničenje ili oduzimanje roditeljskog prava ako roditelji zloupotrebljavaju ili zanemaruju roditeljske dužnosti. Centar za socijalni rad, u konkretnom slučaju, jeste preduzimao određene radnje i mjere ali prema mišljenju Zaštitnika nedovoljne posebno imajući u vidu činjenicu da nije informisan o određenim važnim životnim promjenama kao i činjenicom da je propustio učešće na ročištima na kojima se određivao staratelj i odlučivalo o načinu održavanja kontakta. Zaštitnik poštuje procjenu organa starateljstva da djeca ne treba da svedoče u postupku, ali Zaštitnik zapaža tom prilikom centar nije obavio ponovni razgovor sa djecom iako je prošao određeni vremenski period u kojem su se okolnosti mijenjale, a djeca rasla i razvijala se pa samim tim stekla stepen više zrelosti. Zaštitnik posebno podsjeća na važnost davanja prilike djetetu da se izjasni u odnosu na stvari koje ga se direktno tiču te da učestvuje u procesima, u skladu sa psiho-fizičkom zrelošću, kako bi svojim stavom i mišljenjem (koji moraju biti uzeti na obazriv i djetetu prilagođen način od strane specijalizovanih lica) doprinjelo donošenju odluke koja jeste u njegovom/njihovom najboljem interesu.

Zaštitnik takođe primjećuje da Osnovni sud u Baru u određenom vremenskom periodu nije postupao u predmetu koji je po prirodi stvari hitne prirode, te na taj način mogao doprinijeti usložnjavanju porodičnih odnosa u konkretnom slučaju. Imajući u vidu činjenicu da je pravosnažna presuda pred Osnovnim sudom u Baru tokom trajanja postupka Zaštitnika, donijeta te da je predmet po žalbi pred Višim sudom u Podgorici, Zaštitnik se nije time dalje bavio.

Imajući u vidu navedeno, a u cilju poštovanja najboljeg interesa djeteta u skladu sa garantovanim pravima, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

PREPORUČUJE

JU Centru za socijalni rad Bar

- da obezbijedi preispitivanje i utvrđivanje roditeljskih kompetencije/kapaciteta oba roditelja;
- bez daljeg odlaganja, preduzme neophodne mjere u cilju kontinuiranog praćenja porodica XX i XY i uspostavi mehanizme nadzora nad vršenjem roditeljskih prava;
- bez odlaganja intezivira savjetodavni rad sa oba roditelja u cilju harmonizacije odnosa i pružanju pomoći u vršenju roditeljskih prava;
- da u skladu sa najboljim interesom djece i njihovom psiho-fizičkom zrelošću preduzme radnje i mjere na procjeni njihovog stava i mišljenja u odnosu na novonastale porodične prilike poštujući njihovo pravo da učestvuju u odlukama koje ih se direktno tiču.

Centar za socijalni rad Bar dužan je da, po isteku roka od 30 dana od dana prijema ove preporuke, dostavi izvještaj Zaštitniku ljudskih prava i sloboda o preduzetim radnjama i mjerama na izvršenju ove preporuke.

**ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković**

D-na:

- Podnosiocu pritužbe
- JU Centru za socijalni rad Bar
- a/a